

En progressiv skatt i en inflationsekonomi

Den personliga inkomstbeskattningen har under lång tid varit ett av de viktigaste medlen vad gäller utjämning av hushållens inkomster. Detta har medfört att inkomstskatten givits en hög progressivitet, vilken gör det svårt för löntagarna att genom avtal eller egna insatser öka sina reala disponibla inkomster. Det föreligger alltså en motsättning mellan önskemålet om hög skattemässig utjämning och löntagarnas krav att genom olika åtgärder kunna öka sina inkomster efter skatt. Denna motsättning har varit en central fråga i de senaste årens svenska skattedebatt.

För att klargöra konfliktens natur är progressivitetsmättet *elasticiteten i inkomst efter skatt* (e) mycket användbart. e anger den procentuella förändring i inkomsten efter skatt som genereras av en enprocentig ökning i inkomsten före skatt. I ett proportionellt skattesystem skulle e vara lika med 1, medan e i ett progressivt system alltid är mindre än 1. Om e är 0,6, vilket för närvarande är fallet i normala lönelägen, leder en ökning av lönen med 10 procent till att inkomsten efter skatt ökar med 6 procent. Om inflationen samtidigt är 7 procent,

vilket varit vanligt under 1970-talet, blir slutresultatet av den ganska stora löneökningen en sänkning av den reala inkomsten efter skatt med 1 procent.

Samtidigt som e anger hur stort *utbytet* av ett lönepåslag blir vid ett fixerat skattesystem är e också ett mått på den *inkomstutjämning* systemet ger. Att ökningen i inkomsten efter skatt blir lägre vid lägre e innebär ju också att differensen i behållen inkomst mellan två inkomsttagare med olika inkomster före skatt blir lägre ju lägre e är. Om t ex skillnaden i inkomst före skatt är 50 procent mellan två inkomsttagare blir skillnaden i inkomst efter skatt 40 procent vid ett e på 0,8. Om e sänks till 0,6 reduceras skillnaden till 30 procent.

Under åren 1950—1970 varierade e påfallande litet med storleken på inkomsten före skatt. En jämförelse mellan de olika åren visar att e låg kring nivån 0,8 hela tiden. Med skattereformen 1971 bröts detta mönster och under 1970-talet har värdet på e legat kring 0,6. Den skattemässiga inkomstutjämningen har alltså ökat under senare år. Detta har också förvärrat *utbytesproblemet*, som ytterligare har underblåsts av den ökade inflationstakten.

Vad gäller konkreta lösningar på det problem som ligger i motsättningen mellan utjämning och utbyte har i debatten huvudsakligen framkommit tre modeller. Utformningen av dessa visar att vi kan särskilja två aspekter av vad vi här kallar utbytesproblemet. Den ena gäller svårigheten för den enskilde att genom egna insatser, som extraarbete eller vidareutbildning, påverka sin ekonomiska situation. Den andra aspekten gäller svårigheten att ge hela löntagarkollektivet en rimlig utveckling av inkomsten efter skatt.

ULF JAKOBSSON och GÖRAN NORMANN är anställda vid Industriens Utredningsinstitut. De har disputerat i nationalekonomi på en avhandling om svensk skattepolitik. För närvarande arbetar de bl a med en ekonomisk totalmodell för den svenska ekonomin.

En metod som tar sikte på att öka utbytet av avtalsmässiga inkomstökningar är *skatteomläggningar som komplement till avtalsrörelsen*. Skatteomläggningen kan avpassas så att progressiviteten och därmed inkomstutjämnningen lämnas oförändrad eller ökas. Det är denna metod som regeringen har valt, och som därmed har präglat 70-talets skattepolitik. Lösningen har kritiserats på olika grunder. En huvudinvändning har varit att metoden kräver statens inblandning i varje avtalsrörelse.

Ett annat förslag till lösning av utbytesproblemet, som inte kräver en ständig statlig inblandning i avtalsrörelserna, är en *indexreglering* av inkomstskatten. Också en sådan åtgärd ökar utbytet av avtalsmässiga inkomstökningar vid given progressivitet, vilket innebär att man åtminstone inte i den meningen behöver slå av på utjämningskravet. Kravet på indexreglering har länge drivits av flera politiska och fackliga organisationer. Regeringens motstånd har främst byggts på att en indexreglering skulle minska flexibiliteten i konjunkturpolitiken och fördelningspolitiken.

De nu nämnda lösningarna på konflikten utbyte kontra utjämnning underlättar, om de ej motverkas av andra finanspolitiska åtgärder, möjligheterna för löntagarna att nå en real avtalsmässig inkomstökning. Om löntagarna därutöver försöker uppnå en ökning i de reala disponibla inkomsterna genom att *tex* arbeta på övertid, drabbas de emellertid med full kraft av progressiviteten. Den enda möjliga lösningen på detta problem ligger i att via en *minskning av progressiviteten* helt enkelt slå av på det skatte-mässiga utjämningskravet. Detta har framförts som ett tredje förslag.

De principiella skillnaderna mellan de olika metoderna har antytts här och kan väl efter de senaste årens debatt anses varit i stort sett klarlagda.¹ I denna artikel skall vi i stället försöka oss på att göra en kvantitativt inriktad jämförelse mellan de tre metoderna. Utgångspunkt

¹ Utbytesproblemet och dess lösning har tidigare diskuterats av författarna. Se *tex* Jakobsson och Normann [1974 b], där också problemets relation till andra skattepolitiska frågeställningar diskuteras på ett översiktligt plan.

ten är den faktiska skattepolitiska utvecklingen under 70-talet.² Denna jämförelse sedan ur olika aspekter med en tänkt indexreglering av 1971 års system och en tänkt progressivitetssänkning år 1971. Jämförelserna avser utvecklingen dels för hushållssektorn som helhet, dels för enskilda individer i olika inkomstlägen. Allra först skall vi dock introducera vissa begrepp som är centrala i den empiriska undersökningen.

Automatik och åtgärder

Att ett skattesystem är progressivt innebär definitionsmässigt att det procentuella skatteuttaget stiger med stigande inkomst. Genom att *tex* studera en preliminärskattetablell kan man övertyga sig om att den svenska inkomstbeskattningen i princip är progressiv i alla inkomstlägen. För hushållen, tagna som helhet, medför detta att när hushållens medelinkomst stiger, stiger också den genomsnittliga skatt (hushållens totala inkomstskatt/hushållens totala deklarerade inkomster) som tas ut av hushållen. Denna effekt brukar betecknas som ett resultat av *skatteautomatik*.

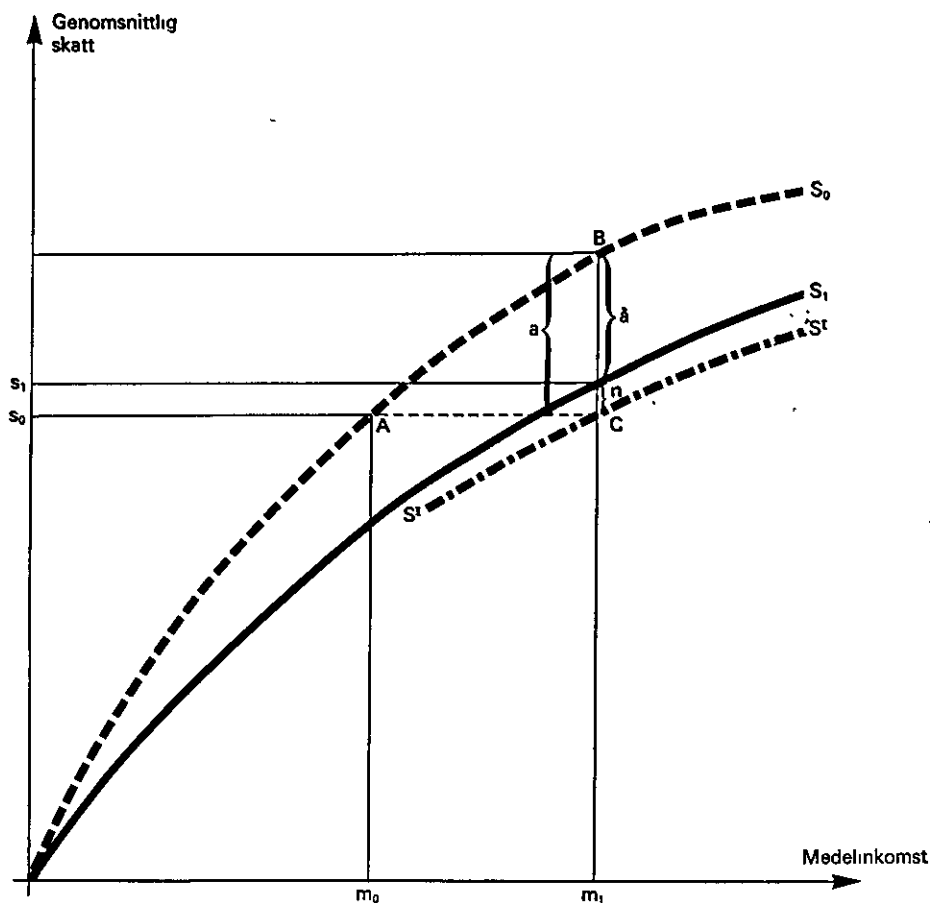
Om man antar att inkomsternas relativa fördelning är oförändrad kan man för ett givet skattesystem ange sambandet mellan hushållens medelinkomst och det genomsnittliga skatteuttaget som en stigande kurva i ett diagram där vi har medelinkomsten på den horisontella axeln och medelskatten på den vertikala axeln. När en skatteomläggning företas får vi ett nytt system som ger upphov till en ny kurva. Detta illustreras i *figur 1*.

I utgångsåret antar vi att vi har ett skattesystem som ger upphov till kurvan S_0 . Påföljande år görs en skatteomläggning och vi får en ny kurva S_1 . Medelinkomsten de olika åren är m_0 respektive m_1 . Medelskatten ges under utgångsåret av s_0 .

Om ingen skatteomläggning inträffat hade medelinkomstförändringen fört oss från punkt A till punkt B i diagrammet. Det vertikala avståndet (sträckan *a*) mellan dessa punkter är automatikeffekten,

² För en detaljerad analys av omläggningarna i inkomstskatten under denna period se Lodin [1975].

Figur 1. Skattens förändring mellan två år

vilken är liktydig med den höjning i skatteuttaget vi skulle fått om ingen skatteomläggning vidtagits. Nu vidtogs en sådan och effekten av denna, som vi benämner *åtgärdseffekten*, ges av sträckan å i figuren. Den resulterade skatteförändringen (sträckan n) är alltså ett netto av automatik och åtgärder.

Indexreglering

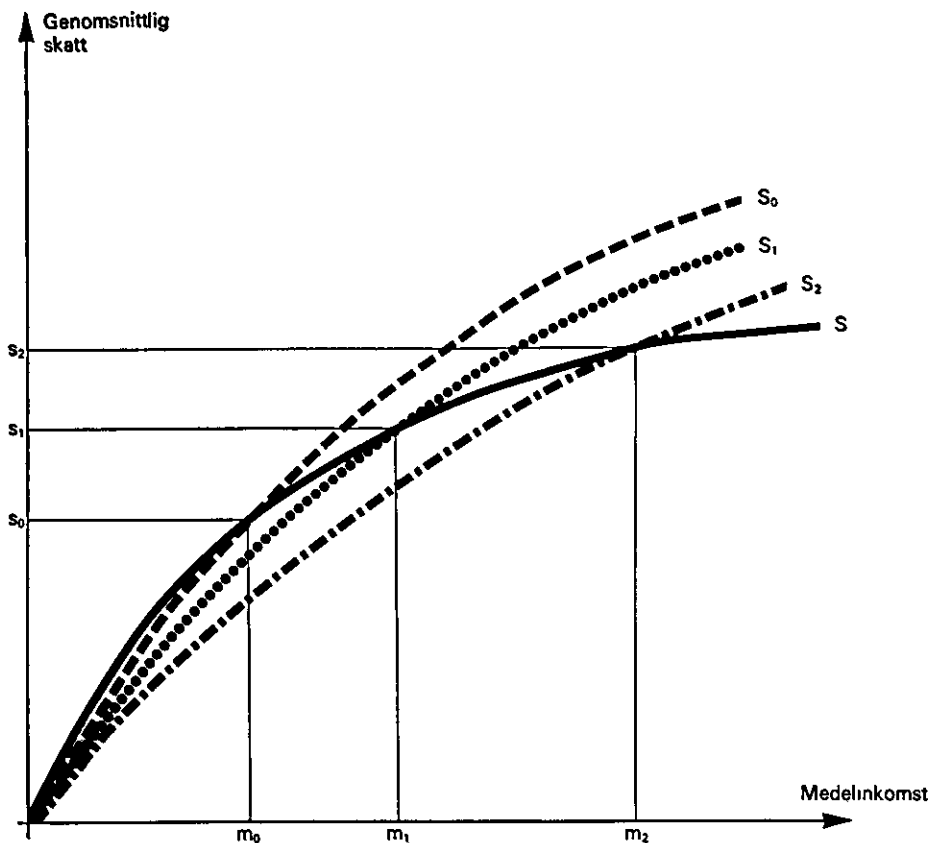
Den grundläggande principen för den typ av indexreglering som diskuterats i Sverige är att det procentuella skatteuttaget skall ändras automatiskt i takt med realinkomsten och inte som nu i takt med den nominella inkomsten.³ För att

³ Här finns i princip flera tänkbara möjligheter. Lars Matthiessen [1973] har diskuterat val av andra index än konsumentprisindex att basera systemet på. Tanzi [1966] har presenterat ett system på en kombination av olika index.

illustrera den nya typ av automatik en sådan indexreglering skulle ge kan vi för enkelhetens skull anta att hela inkomstökningen från m_0 till m_1 i figur 1 är inflationistisk. Realinkomsten är därmed oförändrad, vilket vid en indexreglering medför att även skatteuttaget är oförändrat.

Om vi går tillbaka till figur 1, där vi har nominell medelinkomst på den horisontella axeln kommer vi år 1 i det nu skisserade fallet att hamna i punkt C. Den nominella medelinkomsten har höjts till m_1 , men skatteuttaget ligger oförändrat vid s_0 . I nominella termer har indexregleringen åstadkommit en förflyttning av skattekurvan från S_0 till S_1 . Avståndet mellan dessa kurvor vid m_1 är den "skattesänkning" indexregleringen ger upphov till.

Figur 2. Ett permanent skattesystem

Sänkt progressivitet

Vi skall nu illustrera det fall där en sänkt progressivitet får ersätta täta skatteomläggningar. De senaste 25 åren har präglats av en skattepolitik där diskretionära skattesänkningar delvis har motverkat de höjningar i skatteuttaget som automatiken givit upphov till. Om vi återknyter till skattekurvorna från *figur 1* har vi i princip haft en utveckling liknande den som illustreras i *figur 2*.

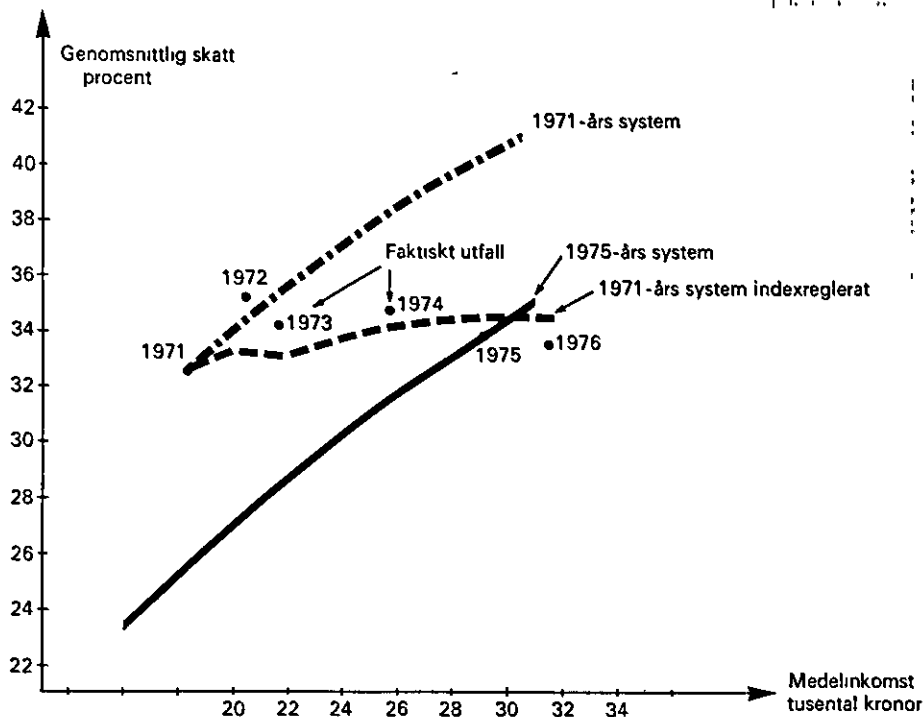
Täta förskjutningar nedåt av skattekurvan har motverkat den kraftiga automatik som impliceras av varje enskild kurva. Om man på lång sikt förutsätter att den önskade intäktsutvecklingen är given står det klart att behovet av täta skatteomläggningar ökar med lutningen på de kortsiktiga skattekurvorna. I princip vore det naturligtvis möjligt att avpassa skattesystemet så att man på ett ungefär fick den önskade långsiktiga intäktsutvecklingen. I vårt fall skulle detta

innebära att man utgångsåret kraftigt sänkte skattesystemets progressivitet och därmed lutningen på skattekurvan. Därefter skulle systemets automatik ge den önskade intäktsutvecklingen, och vidare skatteomläggningar vore överflödiga. Vi skulle alltså ha det *permanenta skattesystem* som av många framhålls som något eftersträvanvärt. I *figur 2* illustrerar den heldragna kurvan ett sådant system.

Inkomstskatt och arbetsgivareavgift

Vi konstaterade inledningsvis att regeringen valt att lösa utbytesproblemet genom täta skatteomläggningar som komplement till avtalsrörelserna. Omläggningarna har bestått i en kombination av höjda arbetsgivareavgifter och sänkt inkomstbeskattning. En analys av sjuttio-talets skattepolitik bör därför innefatta båda dessa skattetyper.

Figur 3. Makrosamband mellan skatter och hushållsinkomster. Skattebegrepp: personlig inkomstskatt; inkomstbegrepp: sammanräknad nettoinkomst

Den förda politiken bygger på förut-sättningen att löntagarna bär arbetsgiva-reavgiften. Att avgöra om detta i själva verket är fallet är en mycket svår upp-gift. Tillgängliga internationella under-sökningar beträffande löneskattens inci-dens pekar emellertid på att skatter av denna typ åtminstone efter någon tid kommer att bäras av löntagarna. (Se t ex Brittain [1972].)

Begränsar man sig till frågeställningen om det i det här avseendet är någon skillnad mellan inkomstskatt och arbets-givareavgift finns från teoretiska ut-gångspunkter mycket starka skäl för ståndpunkten att en viss procent i in-komstskatt på lång sikt har samma inci-dens som en motsvarande procent i ar-betsgivareavgift.

Vad gäller beskattning av löneinkoms-ter kommer vi därför i denna artikel att likställa arbetsgivareavgiften med den personliga inkomstskatten. Väljer man detta betraktelsesätt står det klart att de skatteomläggningar vi haft under 70-ta-let är åtgärder som verkat för en sänk-ning av skatteuttaget trots att de i ut-

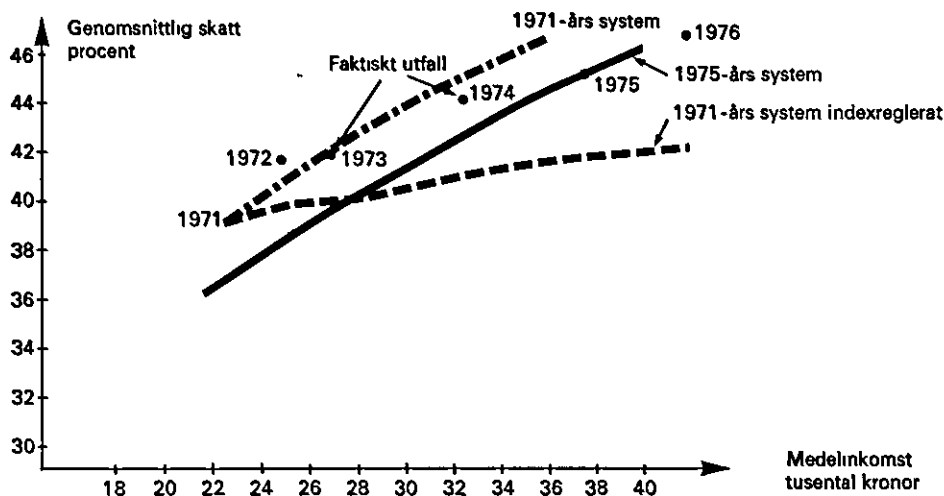
redningar och propositioner presenterats som "totalfinansierade". (Se Jakobsson och Normann [1975].)

Utveckling på makronivå

Arbetsgivarens kostnad för de anställda utgörs av summan av löner och olika kollektiva avgifter. Denna summa repre-senterar också löntagarnas faktorin-komster. I de beräkningar som kommer att presenteras har vi bortsett från andra kollektiva avgifter än socialförsäkrings-avgifterna och den allmänna arbetsgiva-reavgiften.⁴ Det inkomstbegrepp som vi därmed behandlar ger vi beteckningen bruttolön. När vi studerar den samlade effekten av arbetsgivareavgifter och in-komstskatter har vi relaterat skatterna till något som vi kan kalla bruttoinkoms-ten, vilken innefattar bruttolönen plus

⁴ Till skillnad från vad som är fallet i nationalräkenskaperna betraktar vi alltså den allmänna arbetsgivareavgiften som en del av löntagarnas faktorinkomst.

Figur 4. Makrosamband mellan skatter och hushållens inkomster. Skattebegrepp: personlig inkomstskatt plus lagstadgade arbetsgivareavgifter; inkomstbegrepp: hushållens bruttoinkomst

kapitalinkomster och vissa andra deklarerade inkomster.⁵

Vi skall nu med hjälp av de begrepp som introducerats tidigare empiriskt analysera skatteutvecklingen under 70-talet.⁶ I figur 3 där vi anger sammanräknad nettoinkomst ("deklarerad inkomst") på den horisontella axeln, belyses med hjälp av skattekurvor utvecklingen för inkomstskatten, tagen för sig. Den övre kurvan i figuren är baserad på 1971 års skattesystem, medan den undre avser 1975 års system. I figuren har vi också angivit utfallen för vart och ett av åren 1971—1976.⁷ Det framgår att om

⁵ Bruttoinkomsten kan därmed också definieras som det i taxeringsstatistiken använda inkomstbegreppet sammanräknad inkomst plus de lagstadgade arbetsgivareavgifterna.

⁶ Alla beräkningar i denna artikel är gjorda med hjälp av en utvecklad version av den skattemodell som presenterades i Jakobs-son och Normann [1974 a]. Vid beräkningarna är inkomsttagarna bl a klassificerade efter socioekonomisk grupptillhörighet. Detta betyder att hänsyn kunnat tas till olikheter i skatte- och avgiftsregler mellan löntagare, företagare och pensionärer.

⁷ Total sammanräknad nettoinkomst har 1974/75 och 1975/76 antagits öka med 14,3 respektive 10 procent. Vid beräkningen av motsvarande skatteutfall har inkomstökningarna dekomponerats i förändring i medelinkomst och förändring i antal personer. Detta förfaringssätt motiveras i Jakobsson och Normann [1974 a], kapitel 6.

inga skatterevisioner vidtagits under perioden skulle medelskatten på fyra år automatiskt ha höjts med sju procentenheter från 32,5 procent till 40 procent. De vidtagna skatteomläggningarna, eller åtgärderna, har emellertid motverkat den automatiska höjningen. Det slutliga nettoresultatet har blivit en ökning av skatteuttaget med en och en halv procentenhet till 34 procent.

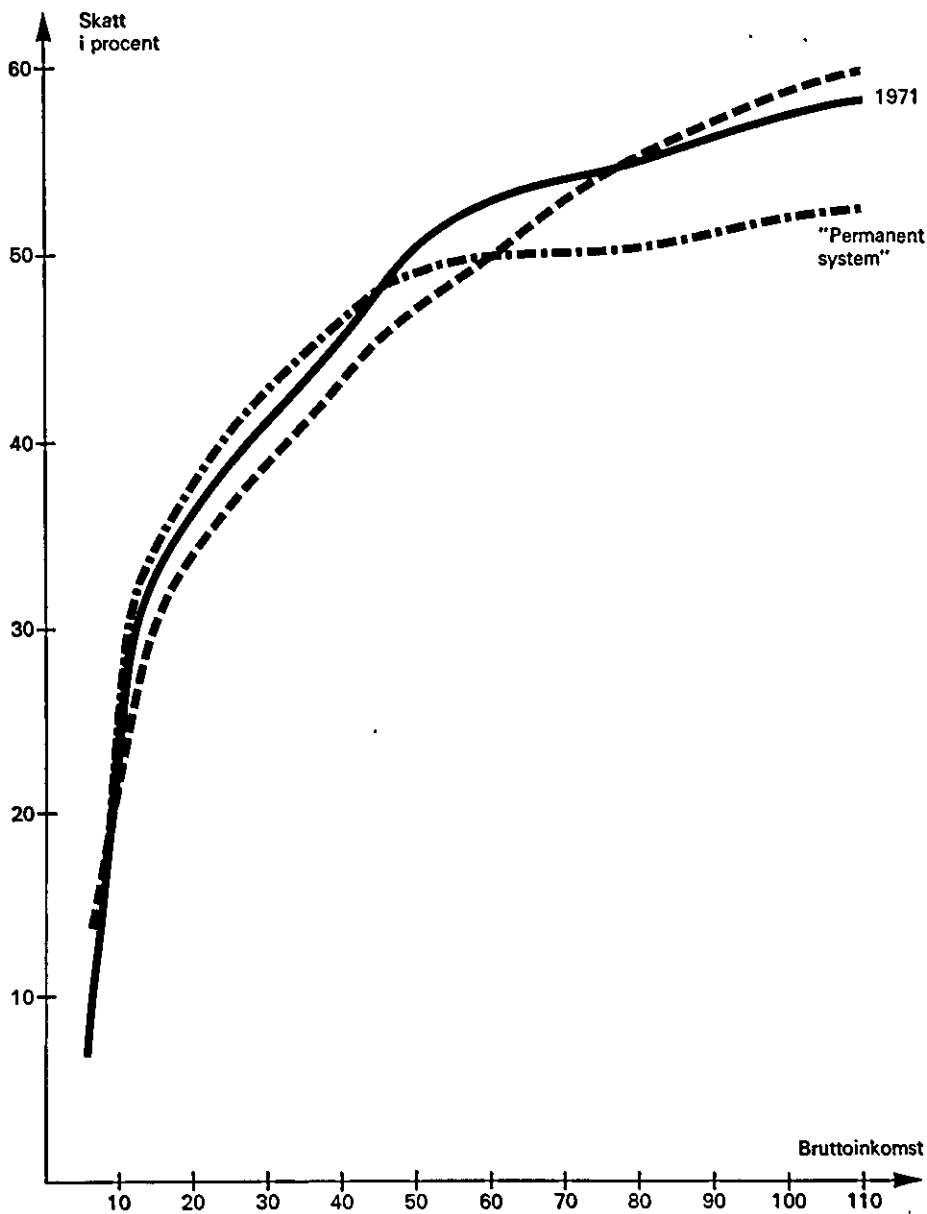
Den streckade linjen i figuren anger den utveckling vi skulle fått vid en indexreglering av 1971 års system.⁸ Som synes ligger indexregleringskurvan strax över det verkliga utfallet år 1975, medan vi för de tidigare åren hittar de verkliga utfallen strax ovanför indexregleringskurvan. På det hela taget tycks skillnaderna i intäktsutveckling mellan det realiserade systemet och ett system med indexreglering vara relativt måttliga.

Hur skulle det skattesystem sett ut som fört oss från utfallet för 1971 till det för 1975 utan skatteomläggningar och utan indexreglering? Eftersom skatteuttaget varit i det närmaste oförändrat mellan de båda åren ges det "permanenta systemet" här av ett proportionellt skattesystem, dvs ett system utan någon som helst utjämningsseffekt.

Ett mera fullständigt perspektiv får vi

⁸ Konsumentprisindex antas öka med 9 procent mellan 1974 och 1975 och med 8 procent mellan 1975 och 1976.

Figur 5. Det procentuella skatteuttagets variation med inkomsten för enskild inkomsttagare. Skattebegrepp: personlig inkomstskatt plus lagstadgade arbetsgivaravgifter; inkomstbegrepp: hushållens bruttoinkomst; kategori: ensamstående utan barn

om vi går till figur 4. Där belyses den samlade utvecklingen av inkomstskatter och arbetsgivaravgifter. Om vi studerar skattekurvan för 1971 finner vi att skatteautomatiken vid oförändrat skattesystem mellan 1971 och 1975 skulle höjt skatten med åtta procentenheter från 39 procent (av bruttoinkomsten) till 47 procent. Denna höjning har endast

delvis motverkats av åtgärder. Sålunda är avståndet mellan 1971 års och 1975 års skattekurvor två procentenheter. Nettoeffekten av automatik och åtgärder blir därmed en höjning av skatteuttaget med sex (8—2) procentenheter. Här skiljer sig alltså bilden från den vi fick när vi bara betraktade den personliga inkomstskatten. Detta beror naturligtvis på

Tabell 1. Krontalsmässiga skatteförändringar (inkomstskatt och arbetsgivareavgifter) vid övergång till "permanent skattesystem"

Förändring i skatten vid jämförelse med:	Bruttoinkomst (tusental kronor)				
	15	30	50	80	100
1971 års system	266	450	-680	-3 665	-5 665
1975 års system	707	1 163	853	-3 791	-6 215

att vi bland åtgärdseffekterna här får med såväl höjda arbetsgivareavgifter som sänkt inkomstbeskattning.

Vi har också gjort experimentet att indexreglera 1971 års system av inkomstskatter och arbetsgivareavgifter. Indexregleringen ger då en intäktsutveckling som kraftigt understiger den som givits av det realiserade systemet. Vid en indexreglering skulle skatteuttaget mellan 1971 och 1975 ha höjts med knappt tre procentenheter, vilket är drygt tre procentenheter mindre än den verkliga höjningen. En indexreglering av hela systemet hade alltså inneburit antingen mindre intäkter för det offentliga eller höjningar av någon annan skatt.

Vi övergår nu till frågan om hur "det permanenta systemet" skulle sett ut om vi tar både inkomstskatt och arbetsgivareavgifter i betraktande. Det gäller alltså att finna ett system vars skattekurva i *figur 4* går genom såväl utfallet 1971 som utfallet 1975. Detta implicerar för 1971 ett system med lägre makromarginalskatt men oförändrade intäkter i förhållande till det system som verkligen rådde år 1971.

Ett sådant system får man endast genom att höja skattesatserna för låga inkomsttagare och sänka dem för höga.⁹ Inom denna ram finns det naturligtvis flera tänkbara system som uppfyller det nämnda kravet att gå från utfallet 1971 till utfallet 1975 utan omläggningar. För att ge en uppfattning om hur stora minskningar i progressiviteten som krävs för att åstadkomma "det permanenta systemet" skall vi här ange ett av flera

⁹ En förändring i marginalskattesatserna för låga inkomsttagare har stora effekter på intäkterna men små effekter på makromarginalskatten, medan det omvända förhållandet gäller vid en förändring av marginalskattesatserna för höga inkomsttagare.

tänkbara sådana system.¹⁰ Detta fås genom att man i jämförelse med 1971 års system

1) höjer marginalskatten med 3 procentenheter i skiktet 0—20 000 kr i beskattningsbar inkomst,

2) sänker marginalskatten med 10 procentenheter i skiktet 30 000 kr och däröver i beskattningsbar inkomst.

Detta skulle innebära en rejäl dämpning av progressiviteten i jämförelse med de system som vi haft 1971—1975, vilket delvis framgår av *figur 5*. Vi har där ritat in skatteuttagets relation till bruttoinkomsten för a) 1971 års system, b) 1975 års system, c) vårt "permanent system".

Samma intryck ger ovanstående krontalsjämförelser. (Se *tabell 1*). I det följande avsnittet skall vi återkomma till detta system och dess fördelningseffekter.

Skattesystemet och den individuella inkomstutvecklingen

Det avgörande argumentet för den modell regeringen har valt när det gäller att bemästra utbytesproblemet är de positiva fördelningseffekter som kan uppnås via denna metod. Vid en jämförelse med andra metoder är det därför av stort intresse att få dessa effekter empiriskt be-

¹⁰ Konstruktionen har gjorts genom vissa simuleringar i den skattemodell som beskrivs i Jakobsson och Normann [1974 a]. Med hjälp av modellen har vi beräknat effekten av förändringar i de enskilda marginalskattesatserna på a) intäkter, b) makromarginalskatten. Därefter har vi valt en kombination av förändringar som år 1971 ger oförminskade intäkter samt en erforderlig sänkning i makromarginalskatten. En särskild kontroll har sedan gjorts av att systemet vid 1975 års inkomstnivå ger samma intäkter som 1975 års system.

Tabell 2. Genomsnittlig utveckling av realinkomst efter skatt för olika yrkesgrupper 1970—1976

	1 Real proc. förändr. i löne- kostn. (faktor- ink.)	2 Auto- matisk proc. förändr. i real disp. ink.	3 Slutlig proc. förändr. i real disp. ink.	3/1
Industriarbetare	5,4	0,6	3,9	0,72
Kontorist	6,5	2,1	5,0	0,77
Konstruktör	4,0	0	1,8	0,45
Sektionschef	4,5	0,2	-0,3	-0,08

Anm. Inkomstutvecklingen för yrkesgrupperna är hämtad ur SOS: löner och SIF:s statistik. Utvecklingen för 1975 och 1976 baserar sig på träffade avtal.

Tabell 3. Inkomstutveckling för olika yrkesgrupper 1971—1975 vid olika skattesystem (årlig procentuell ökning av real disponibel inkomst)

	Faktiskt system	Index- reglering	Progressi- vitetsminsk- ning
Industriarbetare	2,8	2,7	2,5
Kontorist	4,0	3,7	3,2
Konstruktör	2,0	2,0	6,0
Sektionschef	-0,05	2,2	8,0

lysta. Vi skall här försöka åstadkomma detta genom att studera effekten av de olika systemen på inkomstutvecklingen efter skatt för olika typer av löntagare.

I tabell 2 kan vi studera de direkta effekterna av den förda skattepolitiken för individer vars inkomster har utvecklats som medellönen för a) industriarbetare, b) kontorist, c) konstruktör och d) sektionschef. Utvecklingen sammanfattas i form av genomsnittliga årliga procentuella förändringar.

För de olika slagen av löntagare har vi angivit den reala förändringen i lönekostnad, den därav följande automatiska förändringen i real disponibel inkomst (dvs den förändring i real disponibel inkomst som skulle följt på den angivna faktorinkomstförändringen om inga åtgärder vidtagits) samt den slutliga procentuella förändringen i real inkomst efter skatt. Det senare talet framkommer naturligtvis som en summa av den automatiska förändringen och den förändring som kommit till stånd genom åtgärder från statsmakterna.

Vi har också i tabell 2 angivit kvoten mellan förändring i inkomst efter skatt och förändring i faktorinkomst eller, med andra ord, den procentuella förändringen i inkomst efter skatt på varje procents förändring av inkomsten före skatt. Av dessa kvoter framgår tydligt att skattesystemet, vad gäller löntagarnas utveckling av inkomsten efter skatt, relativt sett har gynnat de låga inkomsttagarna.

Man kan göra flera observationer i anslutning till tabellen. Man ser t ex omedelbart att industriarbetaren och kontoristen överlag haft den mest gynnsamma utvecklingen av inkomsten efter skatt. Detta beror dels på en relativt gynnsam utveckling av inkomsten före skatt, men skattesystemet har också bidragit till denna utveckling. För höginkomsttagaren, sektionschefen, ser man att skattesystemet verkat starkt bromsande på inkomstutvecklingen efter skatt.

Som man kan vänta har åtgärderna haft en relativt stor betydelse för in-

komstutvecklingen. I samtliga fall svarar de absolut sett för huvuddelen av de slutliga förändringarna. För den enskilde löntagaren är löneutvecklingen tydligen av underordnad betydelse när det gäller utvecklingen av de disponibla inkomsterna. Detta är naturligtvis ett starkt skäl för löntagarorganisationernas missnöje med det nuvarande systemet.

I tabell 3 jämförs den utveckling vi nu sett med den vi skulle ha fått vid en indexreglering och vid ett införande av det "permanenta system" som presenterades i föregående avsnitt. Eftersom vi nu huvudsakligen är intresserade av fördelningseffekter vill vi när det gäller indexreglering normera för skillnader i total intäktsutveckling. Det har därför trott sig naturligt att göra jämförelser för det fall att man endast indexreglerar den personliga inkomstbeskattningen.

Vi såg ju att i detta fall fick vi en intäktsutveckling som nära nog sammanföll med den realiserade utvecklingen för inkomstskatten. För den återstående skillnaden har vi normerat genom en proportionell skatteförändring.

Vi ser av tabellen att det permanenta systemet är gynnsamt för höginkomstagarna, som vid ett sådant system skulle ha fått en kraftig förbättring av inkomstutvecklingen efter skatt.¹¹ För industriarbetaren och kontoristen är den aktuella politiken det mest gynnsamma alternativet. Indexregleringen representerar fördelningsmässigt ett mellanalternativ. I de låga inkomstlägena är emellertid skillnaderna mellan systemen jämförelsevis små.

Slutord

Våra resultat indikerar att den skattepolitiska linje som regeringen valt har

verkat mera inkomstutjämnande än de två alternativ vi gått igenom här. Mot detta får ställas de svårigheter progressiviteten ger upphov till bl a i samband med avtalsförhandlingarna. En god bild av dessa svårigheter gavs i tabell 2 där vi kunde se att regeringens åtgärder i form av skatteomläggningar har haft avgörande betydelse för utvecklingen av löntagarnas reala inkomster efter skatt.

Begränsar vi synfältet till beskattningen av löntagarna står vi alltså inför en avvägning där minskade utbytesproblem får ställas mot negativa fördelningseffekter. Man måste emellertid komma ihåg att det finns andra fördelningspolitiska medel än progressionen i inkomstskatten. En möjlig utväg ur det dilemma vi här diskuterat är att finna nya vägar i fördelningspolitiken, vilket skulle kunna lätta trycket på inkomstbeskattningen i detta avseende.

Referenser

- Brittain, J. A., [1972], *The Payroll Tax for Social Security*, Washington
- Jakobsson, U., och Normann, G., [1974 a], *Inkomstbeskattningen i den ekonomiska politiken*, Industriens Utredningsinstitut, Stockholm
- [1974 b], "Den perfekta skatten finns inte", *Svenska Dagbladet* 6 nov. 1974
- [1975], "Skatteomläggningarna 1975 och 1976 och deras effekter på hushållens inkomstutveckling", *Industriekonjunkturen, Ekonomiska Utredningsrapporter, nr 16 Specialstudie D*, Sveriges Industriförbund
- Lodin, S. O., [1975], "1970-talets skatteomläggningar — Varför så många?" *Ekonomisk Debatt* nr 8 1975
- Matthiessen, L., [1973], "Index-tied Income Taxes and Economic Policy", *Swedish Journal of Economics*, Vol. 75, March 1973
- Tanzi, V., [1966], "A Proposal for a Dynamically Self-Adjusting Personal Income Tax", *Public Finance* No. 4, 1966.

¹¹ Det bör påpekas att vi för det permanenta systemet har tagit hänsyn till de initiala effekterna av övergången från 1971 års system till det permanenta systemet.